ФП 2025-4
ISSN 1995-6134

УДК 343.121.4
DOI: http://doi.org/10.5281/zenodo.17347764

М.М. БІДНАРЧУК,
аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків, Україна; e-mail: Bidnarchuk@i.ua;
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-9348-9577

О.О. ХАНЬ,
доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства
ННІ № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент, м. Харків, Україна; e-mail: aa_khan@ukr.net;
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9912-1547

ГАРАНТІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

M.M. BIDNARCHUK,
Doctoral Student, Kharkiv National University of Internal Affairs,
Kharkiv, Ukraine; e-mail: Bidnarchuk@i.ua;
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-9348-9577

O.O. KHAN,
Associate Professor, Department of Criminal Procedure and Organization of Pre-trial Investigation, Educational and Research Institute No. 1, Kharkiv National University of Internal Affairs, PhD in Law, Associate Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: aa_khan@ukr.net;
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9912-1547

GUARANTEES OF THE RIGHT TO DEFENSE DURING THE APPLICATION OF MEASURES TO SECURE CRIMINAL PROCEEDINGS AT THE PRE-TRIAL INVESTIGATION STAGE UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEYWORDS)

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану кримінальне процесуальне законодавство України зазнало істотних змін, зокрема щодо порядку застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування. Розширення повноважень керівника органу прокуратури у цій сфері актуалізує проблему належного забезпечення права на захист та судового контролю, оскільки чинний механізм не завжди узгоджується з конституційними гарантіями, передбаченими ч.1 ст. 55 та ч.2 ст.29 Конституції України, а також із загальними засадами кримінального провадження. **Метою** статті є визначення гарантій права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування в умовах воєнного стану. **Методи.** Для досягнення поставленої мети застосовано: формально-юридичний метод – для аналізу положень Конституції України, КПК України та спеціального законодавства, що регулює особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану; системно-структурний метод – для визначення місця гарантій права на захист у механізмі застосування заходів забезпечення кримінального провадження; логіко-правовий метод – для виявлення внутрішніх суперечностей і прогалин у правовому регулюванні; порівняльно-правовий метод – для зіставлення процедур застосування заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею та керівником органу прокуратури; доктринальний аналіз – для узагальнення наукових підходів і правових позицій щодо судового контролю та стандартів захисту прав людини. **Результати.** Обґрунтовано, що чинний порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження керівником органу прокуратури в умовах воєнного стану не повною мірою відповідає конституційним вимогам судового контролю та ефективного захисту прав особи. Доведено, що процедура розгляду відповідних клопотань повинна бути максимально наближеною за змістом і формою до судового розгляду слідчим суддею. Сформульовано

© Біднарчук М.М., Хань О.О., 2025
Open access under CC BY license

ISSN 1995-6134

та систематизовано перелік ключових процесуальних гарантій права на захист підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Запропоновано альтернативний механізм вирішення проблеми – передачу повноважень із розгляду таких клопотань до слідчих суддів інших регіонів, де існує об'єктивна можливість здійснення правосуддя. **Висновки.** Зроблено висновок, що ефективне забезпечення права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану можливе лише за умови збереження реального судового контролю та дотримання змагальної кримінальної процесуальної форми. Запропоновані підходи спрямовані на приведення спеціальних процедур воєнного часу у відповідність до конституційних стандартів і можуть бути використані для вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики.

Ключові слова: *кримінальний процес; досудове розслідування; кримінальне процесуальне законодавство; право на захист; воєнний стан; заходи забезпечення кримінального провадження; запобіжні заходи*

***

Problem statement. In the conditions of martial law, the criminal procedural legislation of Ukraine has undergone significant changes, particularly regarding the procedure for applying measures to ensure criminal proceedings at the pre-trial investigation stage. The expansion of the powers of the head of the prosecutor's office in this area actualizes the problem of properly ensuring the right to defense and judicial control, since the current mechanism does not always comply with the constitutional guarantees provided in part 1 of Article 55 and part 2 of Article 29 of the Constitution of Ukraine, as well as with the general principles of criminal proceedings. **Purpose.** The purpose of the article is to determine the guarantees of the right to defense during the application of measures to ensure criminal proceedings at the pre-trial investigation stage under martial law conditions. **Methods.** To achieve this goal, the following methods were applied: Formal-legal method – for analyzing the provisions of the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, and special legislation regulating the specifics of criminal proceedings under martial law; System-structural method – to determine the place of guarantees of the right to defense within the mechanism of applying measures to ensure criminal proceedings; Logical-legal method – to identify internal contradictions and gaps in legal regulation; Comparative-legal method – to compare the procedures for applying measures to ensure criminal proceedings by the investigative judge and the head of the prosecutor's office; Doctrinal analysis – to generalize scientific approaches and legal positions regarding judicial control and standards for protecting human rights. **Results.** It is substantiated that the current procedure for applying measures to ensure criminal proceedings by the head of the prosecutor's office under martial law does not fully comply with the constitutional requirements of judicial control and effective protection of individual rights. It is proven that the procedure for considering relevant petitions should be as close as possible in content and form to the judicial review by the investigative judge. A list of key procedural guarantees of the right to defense of the suspect during the application of measures to ensure criminal proceedings is formulated and systematized. An alternative mechanism for solving the problem is proposed – transferring the authority to consider such petitions to investigative judges in other regions where there is an objective possibility of administering justice. **Conclusions.** It is concluded that effective protection of the right to defense during the application of measures to ensure criminal proceedings under martial law is possible only if real judicial control is preserved and the adversarial criminal procedural form is observed. The proposed approaches aim to bring the special procedures of wartime into compliance with constitutional standards and can be used to improve criminal procedural legislation and law enforcement practice.

Keywords: *criminal process; pre-trial investigation; criminal procedural legislation; right to defense; martial law; measures to ensure criminal proceedings; preventive measures*

Постановка проблеми

Забезпечення права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження (далі – ЗЗКП) в умовах дії правового режиму воєнного стану забезпечує реалізацію проголошеного у ст.2 КПК України одного із завдань кримінального провадження, яке полягає у недопущенні застосування необґрунтованого примусу до особи під час його здійснення. Першою і головною проблемою у забезпеченні права на захист під час прийняття таких процесуальних рішень є обмеженість судового контролю. Так, передбачається, що у випадках об'єктивної неможливості слідчим суддею виконувати свої повноваження – вони можуть бути реалізовані керівником органу прокуратури (п.2 ч.1 ст.615 КПК України). Це стосується тих заходів забезпечення кримінального провадження, рішення по яких приймається слідчим суддею. Вбачається, що у такий спосіб законодавець у положеннях ст.615 КПК України фактично "делегував" окремі повноваження слідчого судді керівнику органу прокуратури та передбачив виняток із загальних правил обрання запобіжних заходів, що встановлені національним законодавством. У зв'язку з цим, виникають

ISSN 1995-6134

логічні запитання щодо легітимності таких законодавчих положень, а також припущення, що такі зміни порушують баланс інтересів та негативно впливають на ефективність забезпечення права на справедливий суд.

Проблемам, пов'язаним з застосування заходів забезпечення кримінального провадження, приділялася значна увага в працях таких вчених, як Ю.П. Аленін у дослідженні проблеми кримінального процесу та процесуальних гарантій прав особи, зокрема ролі судового контролю на досудових стадіях, змісту і меж застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а також співвідношення ефективності кримінального переслідування й забезпечення права на захист; О.А. Банчук у аналізі питання верховенства права, конституціоналізації кримінального процесу та відповідності національного законодавства європейським стандартам, у тому числі стандартів ЄСПЛ щодо судового контролю, допустимість відступу від процесуальних гарантій в умовах надзвичайних правових режимів і баланс між безпековими потребами держави та правами людини; О.Є. Омельченко – в зосередженні уваги на практичних і теоретичних аспектах застосування запобіжних заходів та інших заходів забезпечення кримінального провадження, проблемах їх правової визначеності, процедурних стандартах прийняття рішень і процесуальних ризиках, пов'язаних із розширенням дискреції сторони обвинувачення.

Поряд із цим, проблема забезпечення права на захист під час прийняття цих процесуальних рішень в умовах воєнного стану залишається малодослідженою.

Тому *метою* статті є визначення гарантій права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування в умовах воєнного стану. Її *новизна* полягає в обґрунтуванні кримінально-процесуальної недосконалості механізму застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану та розробленні конституційно й конвенційно узгодженого підходу до забезпечення судового контролю і права на захист при їх застосуванні. *Завдання* дослідження полягає у виявленні проблем застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану та обґрунтуванні шляхів їх удосконалення з метою забезпечення судового контролю і права на захист.

Відступ від міжнародних стандартів судового контролю в умовах воєнного стану та його вплив на право на захист

На думку Т.Г. Фоміної, В.В. Рогальської можливість обрання запобіжного заходу суб'єктом, що не є носієм судової влади, є одним із наслідків відступу України від своїх зобов'язань, що здійснив законодавець на підставі ст.15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Такий відступ відповідно до зазначеної статті визнається допустимим під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим зобов'язанням згідно з міжнародним правом [1]. При цьому слід звернути увагу, що при винесенні постанови керівника органу прокуратури діють загальні правила обрання запобіжних заходів, встановлені главою 18 розділом II КПК [2].

Слід погодитись із думкою, що особливого значення право на захист в межах досліджуваної проблематики набуває при застосуванні тих заходів забезпечення кримінального провадження, при прийнятті рішення щодо яких слідчий суддя вирішує питання про наявність або відсутність обґрунтованої підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення на предмет відповідності міжнародно-правовим стандартам забезпечення права на захист. До таких заходів забезпечення кримінального провадження Т.В. Бабчинська відносить: тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, арешт майна та запобіжні заходи [3, с.69].

Фактично, перевірка обґрунтованості висунутої стороною обвинувачення підозри здійснюється слідчим суддею саме під час розгляду питання про застосування цих заходів забезпечення кримінального провадження, передусім, запобіжних заходів. Відсутність саме судового контролю при вирішенні цих питань може приводити до порушення права особи на судовий захист, передбачений ч.1 ст.55 Конституцією України, яке полягає у гарантованій можливості кожного оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [4], що на нашу думку, включає й можливість оскарження дій та рішень сторони обвинувачення щодо підозри та застосування ЗЗКП шляхом подання аргументів та доказів на підт-

ISSN 1995-6134

вердження невинуватості під час розгляду відповідних клопотань слідчим суддею.

Проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження без судового контролю: затримання та дискреція сторони обвинувачення

Особливо гостро ця проблема проявляється при затриманні особи без ухвали слідчого судді, де подальший розгляд клопотання про обрання запобіжного заходу до особи фактично є єдиним засобом реалізації прав предстати перед судом для перевірки обґрунтованості затримання. Нагадаємо, що в умовах воєнного стану законодавець суттєво розширив коло випадків, коли особа може бути затримання без дозволу суду. Зокрема, відповідно до п.6 ч.1 ст.615 КПК України застосовується широке за змістом поняття "виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину". На нашу думку, така широке формулювання надає стороні обвинувачення необмежену дискрецію при прийнятті рішення про затримання особи. Адже закономірно кожна особа, яка вчинила злочин, не бажає бути виявленою та, на думку слідчого чи прокурора, через це може переховуватись від кримінальної відповідальності, що дозволяє не звертатись до слідчого судді. Водночас, у випадку відсутності об'єктивної можливості слідчого судді розглянути клопотання сторони обвинувачення про обрання затриманій особі запобіжного заходу, взагалі позбавляє особу можливості предстати перед судом для перевірки обґрунтованості свого затримання та підозри. Так, відповідно до ч.2 ст.29 Конституції України "У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, *обґрунтованість якого* протягом сімдесяти двох годин *має бути перевірена судом*. Затримана *особа негайно звільняється, якщо* протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання *їй не вручено вмотивованого рішення суду* про тримання під вартою".

Таким чином, Конституція України прямо передбачає необхідність здійснення судового контролю за обґрунтованістю затримання особи. У зворотній ситуації підозрюваний та його захисник позбавляються можливості й надати саме до суду як неупередженого арбітра свої заперечення та докази невинуватості у вчиненому кримінальному правопорушенні на стадії досудового розслідування. При цьому законодавець не передбачає можливість вирішення цього питання керівником органу прокуратури, що з точки зору конституційності таких положень вірним.

Однак, на думку законодавця, належною альтернативою для вирішення питання про застосування окремих видів заходів забезпечення кримінального провадження (привід, тимчасовий доступ до речей і документів та арешт майна) є діяльність керівника органу прокуратури. Однак, на наше переконання, керівник органу прокуратури, не має рівного слідчому судді рівня неупередженості при вирішенні публічно-правового спору. Адже, будучи керівником прокурора (процесуального керівника), хоч і опосередковано, але все ж таки зацікавлений у високих показниках діяльності своїх підлеглих у кримінальних провадженнях, що виражається, серед іншого, у високому рівні задоволених клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Поряд із цим, залишається незрозумілою мотивація законодавця щодо обрання саме такого шляху вирішення проблеми діяльності слідчого судді в умовах воєнного стану.

Кращою альтернативою з точки зору дотримання права на захист підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану, на нашу думку, було б запровадження механізму щодо передачі повноважень із розгляду клопотань до слідчих суддів інших регіонів, де не ведуться активні бойові дії. Реалізації цього механізму спряє і сучасний стан впровадження діджиталізації кримінального процесу, що передбачає й можливість подання клопотань до слідчого судді в електронній формі та дистанційну участь підозрюваного, захисника та прокурора у судовому засіданні під час розгляду таких клопотань. Тим паче, що в іншій ситуації законодавець використовує зазначений механізм. Зокрема, щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльність прокурора та слідчого. Відповідно до ч.4 ст.615 КПК України, в разі неможливості з об'єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя – такі скарги подаються до найбільш територіально наближеного до нього суду, що може здійснювати правосуддя, або іншого суду, визначеного в порядку, передбаченому законодавством.

ISSN 1995-6134

Таким чином, можемо констатувати, що діючий кримінальний процесуальний механізм застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану керівником органу прокуратури у разі відсутності об'єктивної можливості реалізації цих повноважень слідчим суддею є недосконалим. У зв'язку із чим, пропонуємо запровадити альтернативний механізм, який передбачатиме передачу повноважень із розгляду клопотань про ЗЗКП до слідчих суддів інших регіонів, де не ведуться активні бойові дії.

Поряд із цим, слід наголосити, що у розумінні ч.4 ст.615 КПК України, оскарженню повинні підлягати також і постанови керівника органу прокуратури про застосування заходів забезпечення кримінального провадження або їх продовження, хоча у вказаній нормі про це прямо й не вказується. Зокрема, законодавець застосовує родове поняття у першому реченні аналізованої частини статті: "Скарги на будь-які рішення, дії чи бездіяльність *прокурора*, слідчого". А відповідно до п.15 ч.1 ст.3 КПК України прокурором визнається особа, яка обіймає посаду, передбачену ст.15 Закону України "Про прокуратуру", та діє у межах своїх повноважень. В свою чергу, ст.15 Закону України "Про прокуратуру" [5] до цієї категорії відносить й керівників прокуратур усіх рівнів, зокрема і тих, що передбачені п.9 ч.1 ст.3 КПК України під поняттям "керівник органу прокуратури": "керівник органу прокуратури – Генеральний прокурор, заступник Генерального прокурора - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (для прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури), керівник обласної прокуратури, керівник окружної прокуратури та їх перші заступники і заступники, які діють у межах своїх повноважень" [2].

Гарантії реалізації права на захист при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану та напрями вдосконалення механізму

Привертає увагу також факт того, що ст.615 КПК України не містить прямої норми щодо поширення гарантій забезпечення права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження, які діють у мирний час. Вказане, на нашу думку, може призвести до неоднозначності тлумачення цих положень на практиці. Так, у положеннях положення ч.3 ст.7 КПК України закладено фундаментальне правило, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 цього Кодексу. Це правило безумовно стосується й передбаченої у ст.20 КПК України засади забезпечення права на захист. Отже, передбачені кримінальним процесуальним законодавством гарантії реалізації права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні бути максимально наближені до кола гарантій, які передбачені у загальній кримінальній процесуальній формі. Водночас правило, що забезпечення права на захист в умовах воєнного реалізується з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 КПК України, може призвести до неоднозначного їх застосування з огляду на відсутність прямої норми щодо їх забезпечення у згаданому розділі кодексу.

На наше переконання, порядок розгляду клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження керівником органу прокуратури повинен відповідати порядку вирішення цих питань слідчим суддею, що забезпечить реалізацію стороно захисту своїх процесуальних прав: приймати участь у розгляді таких клопотань (наприклад, при вирішенні питання про арешт майна), надавати докази необґрунтованості застосування ЗЗКП певного виду та наводити їх переконливість перед слідчим суддею (керівником органу прокуратури), мати час та можливості для захисту у зв'язку з розглядом клопотання, мати доступ до матеріалів, що обґрунтовують необхідність застосування ЗЗКП і т.д.

Це означає, що процедура розгляду клопотання про застосування ЗЗКП щодо підозрюваного керівником органу прокуратури повинна відбуватись порядку, аналогічному судовому засіданню, на якому роль слідчого судді виконує керівник органу прокуратури. Повноцінне забезпечення гарантій реалізації права на захист особи під час такого квазісудового процесу має вирішальне значення для дієвості зазначеного механізму в цілому та для правомірності його існування. Іншими словами, кримінальна процесуальна форма розгляду клопотань про застосування ЗЗКП керівником органу прокуратури повинна відповідати відповідній кримінальній процесуальній формі розгляду таких клопотань слідчим суддею, правила якої засновані на за-

Forum Prava, 2025. 84(4). 127–134
(Research Article)

ISSN 1995-6134

саді змагальності та свободи у поданні доказів сторонами. Єдиною відмінністю між цими процедурами є суб'єкт розгляду та прийняття процесуального рішення.

Загалом, у процесі вирішення питання щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах дії воєнного стану, які за загальним правилом застосовуються слідчим суддею, а у виняткових випадках – керівником органу прокуратури (визначені у п.2 ч.1 ст.615 КПК України), підозрюваному повинні бути гарантовані наступні права, що становлять зміст права на захист.

1. Бути заздалегідь поінформованим про час та місце проведення засідання із розгляду клопотання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження. Керівник органу прокуратури повинен особисто чи за допомого секретаря надіслати підозрюваному та його захиснику повідомлення про виклик із зазначенням часу та місця проведення засідання із розгляду клопотання (ст.134 КПК України) та у порядку, передбаченому главою 11 КПК України, у тому числі, не пізніш ніж за три дні до дати розгляду такого клопотання.

2. Бути особисто присутнім під час розгляду клопотання – слідчий суддя чи керівник органу прокуратури зобов'язані забезпечити доступ підозрюваного та його захисника на засідання із розгляду клопотання. Так, КПК України передбачає участь підозрюваного та його захисника під час розгляду клопотань про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч.1 ст.151 КПК України); відсторонення від посади (ч.1 ст.156 КПК України); арешту майна (ч.1 ст.172 КПК України) за винятком випадків накладення арешту на майно, що не було тимчасово вилучено (ч.2 ст.172 КПК України); запобіжних заходів (ч.1 ст.193 КПК України) окрім випадків, коли підозрюваний виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або ого-лошений у міжнародний розшук (ч.6 ст.193 КПК України).

3. Давати пояснення щодо будь-яких обставин, відмовитися давати пояснення, показання з приводу підозри (п.п.4, 5 ч.2 ст.193 КПК України).

4. Знати суть та підстави підозри, підстави свого затримання (п.п.2, 3 ч.2 ст.193 КПК України). Це право також включає можливість бути поінформованим не тільки про суть підозри а й про наявність підстав та ризиків, якими сторона обвинувачення обґрунтовує доцільність застосування того чи іншого виду ЗЗКП (ч.3 ст.132 КПК України, ч.1 ст.177 КПК України).

5. Мати захисника при розгляді клопотань про застосування ЗЗКП, в тому числі за призначенням (ч.2 ст.151, ч.3 ст.193 КПК України). Для реалізації цього права слідчий суддя або керівник органу прокуратури зобов'язані перевіряти на початку засідання питання залучення захисника, а особливо – досліджувати необхідність залучення його за призначенням. Крім того, у разі неможливості захисника бути присутнім особисто через безпекові умови, повинна бути забезпечена його участь у режимі відоконференції.

6. Досліджувати речові докази, документи, показання, на які посилається прокурор та надавати речі, документи, показання інших осіб на спростування доводів прокурора (п.6 ч.2 ст.193 КПК України). Заявляти клопотання про виклик і допит свідків, показання яких можуть мати значення для вирішення питань цього розгляду (п.7 ч.2 ст.193 КПК України). Можливість докази, якими обґрунтовується клопотання сторони обвинувачення, надавати докази на спростування такої позиції є одною із основних гарантій забезпечення прав на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану з огляду на змагальні засади кримінального процесу України.

7. Мати доступ до матеріалів, що обґрунтовують необхідність застосування ЗЗКП, якому кореспондує імперативний обов'язок слідчого, прокурора додати до клопотання документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що його обґрунтовують (ч.2 ст.150, ч.2 ст.155, ч.2,3 ст.184 КПК України).

8. Мати час та можливості для захисту у зв'язку з розглядом клопотання про застосування запобіжного заходу: відповідно до ч.2 ст.184 КПК України копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.

Щодо забезпечення реалізації цього права у літературі вже висловлювались слушні, на наш погляд, заперечення. Зокрема, наголошується, що такий граничний строк для сторони захисту є занадто стислим та завідомо несправедливим, адже в жодному разі не надає можливості належним чином підготувати свій захист, пов'яза-

ISSN 1995-6134

ний із застосуванням до підозрюваного запобіжних заходів [6, с.385]. Слід підтримати цю думку, зазначивши, що в умовах воєнного стану вказана проблема набуває ще більшого значення, адже здійснення кримінального провадження та захисту особи в умовах бойових дій значно ускладнює комунікацію між учасниками кримінального провадження, що вимагає наявності додаткового часу для належної підготовки підозрюваного та його захисника до захисту під час вирішення питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

9. Право подавати скаргу на ухвалу слідчого судді або постанову керівника органу прокуратури про застосування заходів забезпечення кримінального провадження до підозрюваного (ст.309 КПК України, ч.4 ст.615 КПК України). Можливість оскарження незаконного чи необґрунтованого рішення про застосування до особи ЗЗКП має важливе значення не тільки для забезпечення права на захист, а й для забезпечення законності кримінального провадження в цілому.

Висновки

Вважаємо, що чинна кримінальна процесуальна форма застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування в умовах воєнного стану є недосконалою та тільки належна реалізація комплексу сформульованих у статті законодавчих положень може гарантувати забезпечення реалізації права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Конфлікт інтересів

Автори підтверджують, що не мають жодних фінансових, професійних чи особистих інтересів, які могли б розцінюватися як конфлікт інтересів у межах цього дослідження.

Вираз вдячності

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету внутрішніх справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фоміна Т., Рогальська В. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. *Закон і Бізнес.* 19.05.2022. https://zib.com.ua/ua/151472.html
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230824#Text
3. Бабчинська Т.В. Реалізація права на захист у кримінальному провадженні відповідно до вимог міжнародних стандартів: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса. 2020. 254 с.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text
6. Соловйов В. О. Право підозрюваного мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту, пов'язаного з обранням запобіжного заходу. *Правове життя сучасної України:* матер. Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.). Т. 2. Одеса: Вид. дім "Гельветика", 2019. С. 385-389.

REFERENCES

1. Fomina, T., & Rohalska, V. (2022). Zapobizhni zahody v umovakh voiennoho stanu: shcho zminylos [Preventive measures under martial law: what has changed]. *Zakon i Biznes.* https://zib.com.ua/ua/151472.html (in Ukr.).
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Procedural Code of Ukraine] (13.04.2021 No. 4651-6). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230824#Text (in Ukr.).
3. Babchynska, T. V. (2020). *Realizatsiia prava na zakhyst u kryminalnomu provadzhenni vidpovidno do vymoh mizhnarodnykh standartiv* [Implementation of the right to defense in criminal proceedings in accordance with international standards] (Doctoral dissertation, 12.00.09, Odessa) (in Ukr.).
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (No. 254k/96–VR). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy,* (30), 141. (in Ukr.).
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *Pro prokuraturu* [On the Prosecutor's Office] (14.10.2014 No. 1697-7). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text (in Ukr.).
6. Soloviov, V. O. (2019). Pravo pidozriuvanoho maty chas i mozhlyvosti, neobkhidni dlia pidhotovky svoho

zakhystu, poviazanoho z obranniam zapobizhnoho zakhodu [The right of the suspect to have time and opportunities necessary to prepare their defense related to the choice of preventive measure]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy:* mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 385–389). Helvetyka Publishing House (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
Форум права: 84 pp. 127–134 (4).

Related identifiers:
10.5281/zenodo.17347764

http://forumprava.pp.ua/files/127-134-2025-4-FP-Bidnarchuk,Khan_17.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2025_4_17.pdf

License (for files):
Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 11.11.2025
Accepted: 01.12.2025
Published: 05.12.2025
Available online: 05.12.2025

Cite as:

Біднарчук, М. М., Хань, О. О. (2025). Гарантії права на захист під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Форум Права, 84*(4), 127-134. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347764

Bidnarchuk, M. M., & Khan, O. O. (2025). Harantiyi prava na zakhyst pid chas zastosuvannya zakhodiv zabezpechennya kryminalnoho provadzhennya na stadiyi dosudovoho rozsliduvannya v umovakh voyennoho stanu [Guarantees of the Right to Defense during the Application of Measures to Secure Criminal Proceedings at the Pre-Trial Investigation Stage under Martial Law Conditions]. *Forum Prava, 84*(4), 127–134. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347764

Форум права Форум права Форум права